

НАРЕДБА № 22 ОТ 15 ЯНУАРИ 2026 Г. ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯ ПО ПРОФЕСИЯТА "ЕКСКУРЗОВОД"

Издадена от министъра на образованието и науката
Обн. ДВ. бр.9 от 23 Януари 2026г.

Раздел I. Общи положения

Чл. 1. С тази наредба се определя държавният образователен стандарт (ДОС) за придобиването на квалификация по професия код 101501 "Екскурзовод" от област на образование "Персонални услуги" и професионално направление код 1015 "Пътувания, туризъм и свободно време" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение.

Чл. 2. Държавният образователен стандарт за придобиването на квалификация по професия код 101501 "Екскурзовод" съгласно приложението към тази наредба определя изискванията за придобиването на трета степен на професионална квалификация по професията, за придобиване на квалификация по част от професията, както и за достигане на отделни единици резултати от ученето.

Чл. 3. Въз основа на ДОС по чл. 1 и рамковите програми по чл. 10, ал. 3, т. 2, 3 и 5 от Закона за професионалното образование и обучение се разработват типови учебни планове за ученици, учебни планове за лица, навършили 16 години, и учебни програми за обучението по професията.

Раздел II. Съдържание на държавния образователен стандарт

Чл. 4. (1) Държавният образователен стандарт по чл. 1 определя изискванията към кандидатите, описанието на професията, единиците резултати от учене за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията, критериите и средствата за оценяване на всяка единица резултат от учене, съвкупността от единици резултати от ученето, които формират придобиването на квалификация по част от професия, изискванията към материалната база и изискванията към обучаващите.

(2) Държавният образователен стандарт за придобиване на квалификация по професията включва общата, отрасловата и специфичната професионална подготовка с необходимите професионални компетентности, които гарантират на обучаемия възможността за упражняване на професията след завършване на обучението.

Заклучителни разпоредби

§ 1. Учебните планове и учебните програми по чл. 3, разработени въз основа на тази наредба, започват да се прилагат от учебната 2026 - 2027 г. за учениците, които постъпват в VIII клас в училищното професионално образование и обучение, а за лица, навършили 16 години - от 1 януари 2026 г.

§ 2. Тази наредба се издава на основание чл. 22, ал. 6 във връзка с ал. 2, т. 6 от Закона за предучилищното и училищното образование.

**ДЪРЖАВЕН ОБРАЗОВАТЕЛЕН СТАНДАРТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА
КВАЛИФИКАЦИЯ ПО ПРОФЕСИЯТА
"ЕКСКУРЗОВОД"**

Професионално направление				
Код: 1015	Пътувания, туризъм и свободно време			
Професия				
Код: 101501	Екскурзовод			
Степени на професионална квалификация	-	-	III	-
Ниво по Национална квалификационна рамка (НКР)	-	-	4	-
Ниво по Европейска квалификационна рамка (ЕКР)	-	-	4	-

1. Изисквания към кандидатите

1.1. Изисквания към кандидатите за входящо минимално образователно и/или входящо квалификационно равнище за придобиване на степен на професионална квалификация съгласно Закона за професионалното образование и обучение.

За придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията "Екскурзовод" от Списъка на професиите за професионално образование и обучение, утвърден от министъра на образованието и науката със Заповед № РД09-2230 от 09.08.2024 г., изискванията за входящото минимално образователно равнище към кандидатите са:

- за ученици - завършено основно образование;
- за лица, навършили 16 години - придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити или завършено средно образование.

1.2. Здравословното състояние на кандидата се удостоверява с медицински документ, доказващ, че професията, по която желае да се обучава, не му е противопоказна.

2. Описание на професията

Професията "Екскурзовод" с трета степен на професионална квалификация е свързана със съпровождане на туристически групи и успешното реализиране на туристически програми и запознаването на туристите с природно-географските особености, обществено-икономическото развитие и културното наследство на страната. Екскурзоводите могат да бъдат класифицирани според обхвата и мястото на дейност, специализацията и вида туризъм или състава на групата.

Професията обхваща дейности по време на реализирането на туристически програми, предоставени от туроператор или в рамките на самостоятелна практика, с цел осигуряване на качествено преживяване и предаване на актуална информация за дестинацията.

Екскурзоводът подготвя екскурзоводски беседи на базата на задълбочени знания по историята и географията на страната, духовна култура, природно и културно наследство, културни и природни обекти на дестинациите и ги представя на терен и/или в обект, като поддържа вниманието на групата и спазва определеното време и адаптира представянето спрямо характеристиките на туристите.

Екскурзоводът комуникира с туристи, колеги, ръководители на туристически обекти и съдейства при оформяне на документи, свързани с изпълнението на туристическата беседа. При осъществяване на дейността си той използва различни методи за комуникация, като прилага подходи за ефективно взаимодействие и разрешаване на ситуации при необходимост. Работи със смарт устройства, специализиран софтуер, мултимедийни системи, карти, пътеводители и други помощни материали.

В своята работа екскурзоводът се съобразява с националната принадлежност, религията, възрастта и интересите на туристите в групата - умее да разпознава потенциални затруднения в груповата динамика и да реагира адекватно в рамките на своите компетенции. Той съдейства за спазването на маршрута и програмата, коректното представяне на информацията и създаване на положително преживяване за туристите.

Екскурзоводът информира туристите за възможни допълнителни мероприятия (културни, спортни, развлекателни), включени в програмата или предложени от туроператора, като съдейства относно спазване на правилата за безопасност и преодоляването на възникнали проблеми при обслужването им.

Важни личностни качества, които трябва да притежава екскурзоводът, са отговорност, организираност, гъвкавост, отзивчивост, дискретност, търпение, адаптивност, любознателност, приветливост, толерантност, умения за работа в екип и работа при продължително натоварване. Желателна е висока степен на емоционална интелигентност и способност за справяне със стресови ситуации. При изпълнение на трудовите си дейности екскурзоводът спазва професионалната етика. Притежава необходимата езикова култура и добра артикулация, стреми се да развива своите професионални, изследователски и творчески умения.

Работната среда на екскурзовода е динамична и променлива, като дейността се осъществява в различни видове транспортни средства, в туристически обекти на открито и закрито, в места за настаняване и заведения за хранене и развлечение др. Работното време е гъвкаво и нерегламентирано, като често обхваща почивни и празнични дни, включително работа при различни атмосферни условия. Когато работи на територията на чужда страна, екскурзоводът спазва изискванията на местното законодателство.

Екскурзоводът насърчава опазването на културното и природното наследство чрез добри практики и поведение. За упражняване на професията допринася владенето на чужди езици, умения за работа със специализиран софтуер и дигитални технологии, както и познаване на нормативната уредба в областта на туризма.

За упражняване на професията "Екскурзовод" лицето трябва да отговаря на условията, определени в Закона за туризма и Наредба № 1 от 2016 г. за образованието, практическата подготовка и професионалната квалификация, необходими за придобиване на правоспособност за упражняване на професията "Екскурзовод" (ДВ, бр. 5 от 2016 г.) - да притежава екскурзоводска правоспособност, да бъде вписано в Регистъра на правоспособните екскурзоводи, част от Националния туристически регистър, и да има издадена идентификационна карта от министъра на туризма. Когато упражнява професията на чужд език, екскурзоводът следва да притежава доказано езиково ниво не по-ниско от B2 съгласно Общата европейска езикова рамка (ОЕЕР), удостоверено с валиден документ.

3. Единици резултати от ученето (ЕРУ) за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професията

		Номер на ЕРУ и вид професионална подготовка (ПП)

Степен на професионална квалификация	Ниво по НКР/ЕКР	ЕРУ 1	ЕРУ 2	ЕРУ 3	ЕРУ 4	ЕРУ 5	ЕРУ 6	ЕРУ 7	ЕРУ 8	ЕРУ 9	ЕРУ 10	ЕРУ 11	ЕРУ 12
		Обща ПП			Отраслова ПП			Специфична ПП					
III	4	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

3.1. Списък на Единиците резултати от ученето по видове професионална подготовка

ЕРУ по обща професионална подготовка - единна за всички професионални направления от Списъка на професиите за професионално образование и обучение

ЕРУ 1. Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда

ЕРУ 2. Икономика и предприемачество

ЕРУ по отраслова професионална подготовка - единна за професиите от професионално направление "Пътувания, туризъм и свободно време"

ЕРУ 3. Основи на туризма

ЕРУ 4. Туристическо обслужване

ЕРУ 5. Безопасност и сигурност при обслужване

ЕРУ 6. Комуникация и сътрудничество при обслужване

ЕРУ по специфична професионална подготовка по професията

"Екскурзовод"

ЕРУ 7. Културно-исторически и географски аспекти на България в туризма

ЕРУ 8. Придвижване и координация на група при туристически маршрут

ЕРУ 9. Представяне на екскурзоводска беседа

ЕРУ 10. Използване на цифрови инструменти в екскурзоводската дейност

ЕРУ 11. Цифрова етика и професионална идентичност на екскурзовода

ЕРУ 12. Туризм с грижа към природата и културата

3.2. Описание на единиците резултати от ученето за професията

"Екскурзовод"

3.2.1. Обща професионална подготовка по професията

ЕРУ 1	Здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда
Резултат от учене 1.1	Спазва хигиенните норми и здравословните и безопасните условия на труд (ЗБУТ) на работното място
Знания	• Познава основните нормативни актове за здравословни и безопасни условия на труд • Обяснява възможните професионални и здравни рискове на работното място и причините за тяхното възникване • Разяснява основните правила при оказването на първа помощ при трудови злополуки • Изброява основните видове лични предпазни средства и техните функции

	• Познава видовете защитни приспособления и средства за сигнализация и маркировка за осигуряване на ЗБУТ • Изброява правилата за работа при аварии и аварийни ситуации
Умения	• Прилага мерки за безопасност на работното място • Спазва хигиенните норми на работното място • Прилага инструкции за безопасна работа • Реагира правилно при аварийни ситуации
Компетентности	• Спазва стриктно мерките за безопасност при изпълнение на различните трудови дейности
Резултат от учене 1.2	Осъществява превантивна дейност за опазване на околната среда
Знания	• Познава нормативни актове, свързани с опазването на околната среда, и ЗБУТ • Познава трудовоправните норми, свързани със ЗБУТ • Разяснява общите изисквания за осигуряване на ЗБУТ съобразно спецификата на провежданата дейност и изискванията на техническото, технологичното и социалното развитие с цел защита на живота, здравето и работоспособността на работещите
Умения	• Търси информация за устойчиви практики, приложими в конкретната професионална дейност • Изпълнява дейности по събиране и съхраняване на опасни продукти, излезли от употреба уреди и консумативи съобразно правилата за рециклиране • Използва технологии и материали, щадящи околната среда • Спазва практики за пестене на вода, енергия и други ресурси на работното място
Компетентности	• Правилно обработва отпадъците на работното място съобразно изискванията за сортиране • Вярно и точно разпознава замърсяващи фактори на работното място и съдейства за ограничаване на въздействието им • Способен е стриктно да следва утвърдените правила и изисквания за опазване на околната среда

Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория: • Владее теоретични знания за: - хигиенните норми - здравословните и безопасните условия на труд на работното място - овладяването на аварийни ситуации и оказването на първа помощ - превантивната дейност за опазване на околната среда Част по практика на професията: • Избира своевременно най-адекватния тип поведение при зададената рискова ситуация • Вярно и точно определя необходимите действия за оказване на първа помощ
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 2	Икономика и предприемачество
Резултат от учене 2.1	Познава основите на пазарната икономика
Знания	• Познава основни икономически понятия - търсене, предлагане, пазар, конкуренция, цена • Познава ролята на държавата в икономиката - данъци, бюджет, регулации • Обяснява дейността на организацията в контекста на основни икономически принципи и понятия • Разяснява основни понятия във финансите - приходи, разходи, печалба, инвестиции • Разбира значението на социалната и екологичната отговорност при ръководене на бизнес
Умения	• Използва основни икономически понятия, като търсене, предлагане, пазар, конкуренция и цена при изпълнение на професионалните си задачи

	• Отчита значението на основните финансови показатели, като приходи, разходи, печалба и инвестиции
Компетентности	• Прилага правилата и изискванията, свързани с ролята на държавата в икономиката, включително данъци, бюджет и регулации, в рамките на работната среда и своите професионални ангажименти
Резултат от учене 2.2	Познава основите на предприемачеството
Знания	• Познава същността и ролята на предприемачеството в икономиката • Изрежда основните стъпки при стартиране на бизнес, включително генериране на идея, пазарно проучване, изготвяне на бизнес план • Изброява видовете фирми и организационно-правни форми на стопанска дейност
Умения	• Разграничава видовете фирми и организационно-правните форми на стопанска дейност • Прилага знания за предприемачеството в работната си среда
Компетентности	• Идентифицира успешни практически примери за управление на бизнес начинания • Предлага решения за подобряване на дейността в съответствие с технологичните и организационните изисквания • При необходимост представя идеи и предложения пред клиенти, инвеститори или партньори, като аргументира решенията си
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория: • Владее основните теоретични знания и понятия в областта на икономиката • Владее основните теоретични постановки в областта на предприемачеството Част по практика на професията: • Вярно, точно и мотивирано определя действията за разрешаване на описания проблем в зададения казус • Участва в разработването на бизнес план на фирмата според изискванията на предварително дефинираното задание
Средства за оценяване	Част по теория на професията:

	• Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика

3.2.2. Отрадова професионална подготовка по професията

ЕРУ 3	Основи на туризма
Резултат от учене 3.1	Използва основни понятия в туризма
Знания	• Изброява основни понятия в туризма - турист, туризъм, туристически обекти, туристически услуги, туристически продукт, туристически пазари и др. • Назовава основните характеристики, които разграничават туризма от други дейности • Посочва видове участници в туристическия процес • Познава туристическите услуги за реализиране на туристическия продукт
Умения	• Разграничават основните понятия в конкретни ситуации • Свързва понятията с примери от работната практика • Използва терминологията при устно и писмено изразяване • Попълва формуляри, съдържащи базова туристическа информация
Компетентности	• Правилно използва основните понятия и взаимовръзки в туристическата дейност при комуникация и документиране
Резултат от учене 3.2	Прилага нормативни изисквания в туристическата дейност
Знания	• Изброява основни нормативни актове, свързани с туристическата дейност • Назовава институциите, регулиращи туризма • Посочва правата и задълженията на участниците в туристическия процес • Познава изискванията за категоризация и регистрация
Умения	• Свързва нормативни изисквания с конкретни дейности от практиката • Ориентира се в структурата и съдържанието на официални документи (договор, регистрация, удостоверение)

	• Използва текстове от нормативни актове при казус • Спазва основни правила и изисквания при работа с клиенти и институции
Компетентности	• Правилно прилага основни нормативни изисквания при изпълнение на професионални дейности съгласно действащата нормативна база в туризма
Резултат от учене 3.3	Класифицира видове туризъм и туристически ресурси
Знания	• Изброява основните видове туризъм според цел, сезонност и обхват • Назовава видове туризъм според използваните ресурси • Посочва основни видове природни ресурси с туристически потенциал • Познава основни антропогенни туристически ресурси и тяхното значение за дестинацията
Умения	• Класифицира видовете туризъм по обективни характеристики • Свързва вид туризъм с подходящи природни и антропогенни ресурси • Определя вида на туристическия ресурс по карта, изображение или описание
Компетентности	• Правилно използва подходящи туристически ресурси при класифициране и представяне на видове туризъм
Резултат от учене 3.4	Прилага основни принципи на грижа за клиента в туризма
Знания	• Познава понятието "грижа за клиента" и значението му за удовлетвореността на туриста • Изброява основни очаквания и нужди на туристите по време на обслужване • Познава добри практики за проактивно обслужване на клиенти
Умения	• Разпознава нужди и очаквания на клиента в конкретна ситуация • Предлага действия за подобряване на клиентското преживяване • Прилага установени стандарти за професионално поведение при обслужване на клиенти, включително езикови, невербални и поведенчески норми • Използва обратна връзка от клиентите за подобряване на услугата

Компетентности	• Умело прилага основни принципи за грижа за клиента в туризма в съответствие със стандартите за туристическо обслужване.
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Обяснява основни понятия, свързани с туризма, включително видове услуги и форми на туризъм • Определя предназначението и обхвата на приложими нормативни актове • Класифицира видове туризъм и ресурси по зададени признаци • Описва структурата и функциите на туристическия продукт и материалната база • Описва понятието "грижа за клиента" и неговите елементи. • Изброява техники за осигуряване на удовлетвореност на клиента. Част по практика на професията: • Използва коректно терминологията от туристическия сектор в устно или писмено представяне • Свързва конкретна ситуация с правилен нормативен документ или изискване • Изготвя кратка туристическа програма или описание на продукт, съобразено с ресурси и целева група • Работи с карти, таблици или визуални материали за идентифициране на ресурси и обекти от материалната база • Демонстрира прилагане на поведенчески и комуникационни стандарти при обслужване
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 4	Туристическо обслужване

Резултат от учене 4.1	Подготвя туристическата услуга
Знания	• Изброява основни дейности, свързани с подготовка на туристическа услуга • Назовава материали, средства и информация, необходими за предоставяне на услугата • Посочва изисквания за подредба и организация на работната среда • Познава факторите, които влияят върху качествено обслужване
Умения	• Подготвя работното място и подрежда необходимите материали според вида услуга • Проверява готовността на помощните средства и документацията • Съобразява подредбата с изисквания за удобство, достъпност и хигиена • Следва зададена последователност при подготовката на етапите на туристическата услуга
Компетентности	• Подготвя работната среда и необходимите материали за изпълнение на туристическата услуга съгласно зададени указания и изисквания на работодателя
Резултат от учене 4.2	Извършва туристическа услуга
Знания	• Изброява основните етапи на туристическо обслужване • Назовава видовете взаимодействие с туристи по време на обслужване • Посочва изисквания за поведение, облекло и реч при контакт с туристи • Познава добри практики при работа с клиенти
Умения	• Следва установена последователност при изпълнение на туристическа услуга • Поздравява, информира и насочва туристи по начин, съответстващ на професионалните норми • Използва вежлив и разбираем език • Съдейства на туриста при възникнали затруднения или въпроси
Компетентности	• Изпълнява дейности по туристическо обслужване при спазване на утвърдени правила за поведение, комуникация и професионална етика

Резултат от учене 4.3	Отчита туристическата услуга
Знания	• Изброява основните дейности при приключване на туристическа услуга • Назовава документи и действия, свързани с отчетност и предаване на информация • Посочва изисквания за съхранение и почистване на работното място • Познава стандартни процедури за приключване на обслужването • Познава отчетни документи при приключване на туристическа услуга
Умения	• Изпълнява последователно дейностите при приключване на туристическа услуга • Попълва стандартни документи и формуляри, използвани при отчитане • Предава материали или информация на отговорно лице • Почиства и подрежда работната среда след приключване на услугата • Попълва отчетен формуляр след приключване на туристическа услуга
Компетентности	• Изпълнява дейностите по приключване на туристическата услуга според утвърдените изисквания и указания на работодателя
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Описва последователността на дейностите при подготовка, изпълнение и отчитане на туристическа услуга • Назовава материали, средства и документи, използвани при туристическото обслужване • Посочва професионални изисквания към поведение, език и комуникация с туристи • Обяснява значението на хигиена, безопасност и етика при обслужване Част по практика на професията:

	• Подготвя работното място и материалите самостоятелно съгласно зададени указания • Изпълнява обслужването, като използва професионално и вежливо поведение спрямо клиента • Реагира адекватно при въпрос или затруднение от страна на туриста • Завършва услугата чрез подреждане, почистване и предаване на материали или документи в съответствие с процедура
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 5	Безопасност и сигурност при обслужване
Резултат от учене 5.1	Спазва изискванията за здраве и безопасност при обслужване
Знания	• Изброява основни правила за здравословни и безопасни условия на труд • Назовава рискови фактори, свързани с туристическата дейност и работната среда • Посочва мерки за предотвратяване на проблемни ситуации • Познава отговорностите на служителя при застрашаващи ситуации
Умения	• Спазва изискванията за безопасност при обслужване на клиенти/туристи • Използва лични предпазни средства при необходимост • Открива и съобщава за нередности, свързани с безопасността
Компетентности	• Спазва указанията и процедурите за безопасност при обслужване на клиенти/туристи и осигурява работна среда без риск за здравето
Резултат от учене 5.2	Реагира при рискови и аварийни ситуации

Знания	• Изброява основните рискове, които могат да възникнат по време на туристическа дейност • Назовава действията, които се предприемат при рискови и аварийни ситуации • Посочва телефони и служби за спешна помощ • Познава процедури за евакуация и оказване на първа помощ
Умения	• Реагира спокойно и последователно при възникнал риск или аварийна ситуация • Известява отговорните служби или лице при необходимост • Съдейства при евакуация или ориентиране на туристите • Предприема действия в съответствие с предварително въведени указания
Компетентности	• Реагира адекватно в рискови и аварийни ситуации, като следва утвърдени процедури за безопасност и сигнализира отговорните лица
Резултат от учене 5.3	Защитава лични и служебни данни при обслужване
Знания	• Изброява видове лични данни и тяхното значение за клиента • Назовава основни правила за защита на информация • Посочва документи, които съдържат чувствителна информация • Познава документи, съдържащи лични данни - списъци на участници, медицински декларации, анкетни карти • Познава задълженията на служителя при боравене с данни
Умения	• Съхранява поверителна информация • Използва документи, съдържащи лични данни • Ограничава достъпа до информация, която не е предназначена за трети лица • Следва правила за поверителност при устна или писмена комуникация
Компетентности	• Прилага правила за защита на лични и служебни данни при обслужване на туристи в съответствие с професионалната етика и нормативните изисквания

Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Посочва правилата за безопасност и здраве при работа в туристическата дейност • Описва действията, които се предприемат при различни инциденти или застрашаващи ситуации • Назовава мерки за защита на личните и служебните данни и документи • Обяснява задълженията на служителя при спешни случаи или при работа с чувствителна информация Част по практика на професията: • Спазва инструкциите за безопасна работа и прилага правилно превантивни мерки • Реагира последователно при симулиран инцидент или неотложна ситуация • Съхранява и използва чувствителна информация при обслужване съгласно установени правила • Ограничава достъпа до документи или данни, като прилага професионално поведение и отговорност
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 6	Комуникация и сътрудничество при обслужване
Резултат от учене 6.1	Общува с клиенти по време на обслужване
Знания	• Изброява езикови средства и изрази за вежливо и разбираемо обслужване • Назовава основни правила за културно и ефективно общуване • Посочва поведения и реакции, които се считат за професионално неприемливи • Познава начини за преодоляване на езикови и културни бариери

Умения	• Поздравява клиента с подходящ израз • Информира клиента по разбираем начин • Задава въпроси с учтив тон • Отговаря на въпроси ясно и професионално • Съобщава информация без отклонения • Изразява уважение чрез реч и поведение • Следва езикови и поведенчески норми при общуване
Компетентности	• Общува с клиенти при обслужване, като използва професионално поведение, учтив език и съответстващи изразни средства в съответствие с утвърдените правила и стандарти
Резултат от учене 6.2	Сътрудничи с колеги
Знания	• Изброява роли и отговорности в работния екип • Назовава ситуации, в които се изисква сътрудничество • Посочва правила за ефективно взаимодействие • Познава принципи на уважение, отговорност и дисциплина в екипната работа
Умения	• Съдейства на колеги при изпълнение на общи задачи • Предоставя информация, свързана с работния процес • Изпълнява указания от отговорно лице без забавяне • Изразява уважение и добронамереност към колеги
Компетентности	• Сътрудничи с колеги по време на обслужване, като изпълнява поставените задачи и поддържа добри професионални отношения в рамките на работния екип
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Назовава езикови средства и форми на учтиво поведение • Описва правила за ефективна комуникация с клиенти • Посочва основни елементи на сътрудничество в екип • Обяснява принципи на професионално поведение и уважение в работна среда Част по практика на професията:

	• Поздравява клиента по подходящ начин • Информира клиента ясно и коректно • Отговаря на въпрос с професионален език • Съдейства на колега при изпълнение на задача • Предоставя информация в рамките на екипната работа • Изразява уважение в комуникацията с клиенти и колеги • Изпълнява указания своевременно и без конфликти
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика

3.2.3. Специфична професионална подготовка по професията

ЕРУ 7	Културно-исторически и географски аспекти на България в туризма
Резултат от учене 7.1	Представя географски и исторически особености на България
Знания	• Изброява основни дестинации в България • Назовава исторически периоди и събития • Посочва връзки между географски особености и развитие на дестинациите • Познава геополитическото и историческото значение на България
Умения	• Обяснява географското положение на България • Свързва исторически събития с конкретни обекти • Описва регионални различия в природата и културата • Използва карти и справочни източници при представяне на обекти
Компетентности	• Умело представя историята и географията на България по разбираем и фактологично коректен начин, съобразен с туристическата аудитория
Резултат от учене 7.2	Представя културното и природното наследство на България

Знания	● Изброява обекти от национално, световно, природно и културно наследство ● Назовава елементи на нематериалното културно наследство ● Посочва основни природни области ● Познава институции и регистри, свързани с опазване на наследството ● Познава туристическия потенциал на културните обекти ● Познава специфичните особености при представяне на културно и природно наследство пред различни категории туристи (деца, ученици, хора с увреждания, възрастни туристи и др.)
Умения	● Описва обекти от културното наследство ● Свързва културни ценности с регионални традиции ● Представя природни обекти с образователна и интерпретативна стойност ● Обяснява значението на духовното наследство и празничния календар ● Адаптира съдържанието и начина на представяне на обекти според възрастта, културния произход и специалните потребности на туристите
Компетентности	● Представя културни и природни обекти по достъпен, атрактивен и професионален начин съобразно вида, интересите и характеристиките на туристите, включително възрастови, културни и специални потребности (напр. деца, ученици, пенсионери, хора с увреждания)
Резултат от учене 7.3	Използва чужд език при екскурзоводско представяне
Знания	● Изброява основни термини и изрази, използвани при представяне на културни и природни обекти ● Назовава ключови фрази за въвеждане, преход и обобщение в устна беседа ● Посочва особености на речевия стил при работа с туристи ● Познава терминология, свързана с маршрут, обекти и културен контекст

Умения	• Представя обект или маршрут на чужд език • Свързва обекти с исторически и културен контекст чрез точни изрази • Превежда описание на забележителност от български на чужд език • Формулира устна анотация на чужд език за част от маршрута • Съобщава организационна информация - начален час, сборен пункт, продължителност, време за престой/почивка и др. • Използва професионален речник при представяне пред група
Компетентности	• Представя професионално съдържание на чужд език, като използва точни и уместни термини, речеви структури и културно съобразена лексика в контекста на екскурзоводското обслужване, при минимално препоръчително ниво на владеене B2 по Общата европейска езикова рамка (ОЕЕР)
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част теория на професията: • Идентифицира основни термини и изрази, използвани при представяне на културни и природни обекти • Обяснява специфични езикови особености при устна беседа на чужд език • Описва логическата структура на екскурзоводска реч на чужд език • Разпознава съответните граматични и лексикални средства, необходими за точно и професионално представяне Част практика на професията: • Представя обект или маршрут на чужд език, като използва подходящи термини и речеви формули • Превежда съдържание от български на чужд език с висока степен на разбираемост и точност • Формулира кратка устна беседа или анотация с ясно изразена структура и логика

	• Използва професионален тон и лексика, съобразени с културния контекст и туристическата аудитория • Демонстрира увереност, последователност и езикова адекватност в реална или симулирана работна ситуация
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 8	Придвижване и координация на група при туристически маршрут
Резултат от учене 8.1	Координира придвижване на туристическа група
Знания	• Познава маршрута, времевата рамка и логистичните етапи • Разпознава критични елементи в методическата подготовка, които се прилагат при реалното водене • Назовава основни точки за събиране, инструкции и почивки • Познава основни рискове, свързани с отклонение или закъснение, загуба на лични документи, здравословни проблеми и др. • Познава видовете документи, използвани при координация на група • Разграничава отговорностите на екскурзовода от тези на транспортния организатор • Описва особеностите при координиране на придвижване с различни видове транспорт - автобус, влак, самолет, кораб • Описва информацията, която се включва в оперативните документи - имена, часове, обекти, интервали, контакти • Описва значението на точността и актуалността на работните документи за координацията
Умения	• Уточнява информация за придвижване с участниците • Съгласува с водач/организатор конкретните етапи

	• Съдейства за организиране на пътуването от начална до крайна точка • Наблюдава групата и сигнализира при затруднения • Попълва оперативни документи • Прилага съобразени подходи при придвижване с различни видове транспорт • Съдейства за спазване на указания за безопасност, без да поема функции извън правомощията си
Компетентности	• Прилага предварителната методическа подготовка чрез ясно и отговорно координиране на движението на групата, като осигурява логика, ритъм и ангажираност по време на програмата
Резултат от учене 8.2	Следи за спазване на туристическата програма и маршрут
Знания	• Познава туристическата програма и маршрута • Идентифицира критични моменти, които изискват корекция или пауза • Познава варианти за адаптиране на маршрут в рамките на компетенциите
Умения	• Съпоставя текущото движение с планираната програма и маршрут • Информира участниците за промени в туристическата програма • Предлага кратки адаптации в съответствие с плана
Компетентности	• Спомага за спазване на туристическата програма и маршрут чрез наблюдение, комуникация и навременно съдействие • Прилага адаптивен подход при промени в маршрута, като съдейства в рамките на компетентността си и информира участниците.
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Обяснява ролята на екскурзОВОДА при придвижване на група • Назовава ключови моменти в туристическата програма и маршрут • Разпознава типови ситуации, изискващи реакция или съдействие

	• Познава процедурите за информиране и сигнализиране при закъснение Част по практика на професията: • Съгласува маршрут и туристическата програма с водач/организатор • Предоставя ясна информация за следващ етап от придвижване • Поддържа визуален и речеви контакт с групата • Съдейства при събиране, ориентиране и навременно придвижване на участниците • Предприема действия при отклонение от туристическата програма • Предоставя ясна и съобразена с вида транспорт информация за следващ етап от маршрута • Спазва граници на отговорност при проблеми
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 9	Представяне на екскурзоводска беседа
Резултат от учене 9.1	Подготвя съдържанието на екскурзоводската беседа
Знания	• Познава структурата на беседа: въведение, изложение, заключение • Назовава основните дестинации с културна, природна и историческа стойност • Познава източници за събиране и проверка на фактическа информация
Умения	• Събира факти и описания по зададена тема • Спазва логическа последователност на информацията • Изготвя бележки или скрипт за устно представяне
Компетентности	• Подготвя екскурзоводска беседа със съдържание, съобразено с темата и профила на групата, в обем, подходящ за конкретния маршрут

Резултат от учене 9.2	Представя екскурзоводска беседа пред туристическа група
Знания	• Познава техники за поддържане на интереса и вниманието на различни типове туристи • Познава влиянието на културните и възрастови различия върху възприемането на информацията • Познава техники на говорене пред туристическа група - тон, пауза, темпо • Познава начини за въвличане на слушатели - примери, въпроси, истории • Познава подходи за адаптиране на съдържание при различни условия
Умения	• Представя устно информация по разработена структура • Адаптира езика, темпото и подхода при представяне според възрастта, културния профил и интересите на групата • Използва интонация и темпото според обстановката • Активира участниците чрез въпроси, визуални елементи или обръщения
Компетентности	• Представя екскурзоводска беседа на терен и/или в обект, като поддържа вниманието на групата и спазва определеното време и адаптира представянето спрямо характеристиките на туристите
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част теория на професията: • Познава структурата на беседа: въведение, изложение, заключение • Назовава дестинации с културна, природна и историческа стойност • Познава техники на говорене пред група: тон, пауза, темпо • Познава начини за въвличане на аудиторията и адаптиране на съдържанието Част практика на професията: • Подготвя екскурзоводската беседа с логическа последователност, съобразена с темата и групата

	• Изнася екскурзоводската беседа устно с правилна интонация и темпо • Активира участниците чрез въпроси, примери или визуални елементи • Провежда екскурзоводската беседа в рамките на зададеното време, като поддържа вниманието на групата
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 10	Използване на цифрови инструменти в екскурзоводската дейност
Резултат от учене 10.1	Използва цифрови средства за информиране и ориентация на туристи
Знания	• Познава туристически приложения и уебсайтове за навигация, справки и резервации • Описва основни начини за електронна комуникация с туристи и контрагенти • Познава принципи за сигурност и добри практики в онлайн общуване • Познава възможности на езикови и преводни приложения за подпомагане на комуникацията с туристи • Познава интелигентни устройства и IoT технологии за създаване на интерактивно съдържание
Умения	• Използва уебплатформи за предоставяне на информация и ориентиране • Изпраща съобщения или инструкции по електронен път • Работи с дигитална карта, навигация или приложение за ориентиране на групата • Използва преводни или езикови технологии за разбираема комуникация при езикови бариери • Използва интелигентни устройства и IoT технологии за създаване на интерактивно съдържание

Компетентности	• Използва подходящи цифрови средства в хода на екскурзоводската дейност, за да улесни навигацията и общуването с туристите, включително чрез езикови технологии при чуждоезикова комуникация
Резултат от учене 10.2	Използва дигитални материали в представянето на обекти
Знания	• Познава формати за визуално представяне на обекти - изображения, видеа, електронни документи • Познава онлайн ресурси за културни и природни обекти • Описва начини за споделяне на информация чрез дигитални връзки
Умения	• Показва изображения или видеофрагменти при представяне на обекти • Предоставя достъп до допълнителна информация чрез линк, електронен документ или визуален носител (таблет, телефон) • Включва визуални елементи в устната си беседа
Компетентности	• Умело използва достъпни дигитални ресурси за обогатяване на беседата и по-добра информираност на туристите
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията • Познава туристически уебплатформи и дигитални средства за комуникация • Описва формати за представяне на туристическа информация в дигитална среда • Познава принципите за дигитален етикет и защита на информация Част по практика на професията • Използва приложение за ориентиране или справка пред група • Показва изображение или видео за обект по време на беседа • Изпраща електронна информация до туристи в подходящ формат • Предоставя допълнителна информация чрез линк, електронен документ или визуален носител
Средства за оценяване	Част по теория на професията:

	• Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 11	Цифрова етика и професионална идентичност на екскурзовода
Резултат от учене 11.1	Използва съвременни технологии за създаване на стойност в туристическото преживяване
Знания	• Познава ролята на мобилни приложения, интерактивни карти и дигитални платформи при организиране на обиколки • Познава начини за поддържане на професионално присъствие в онлайн платформи и управление на репутация • Познава основни изисквания за защита на лични данни и дигитална етика
Умения	• Използва навигационни и интерактивни приложения в хода на екскурзоводска дейност • Отговаря на туристически отзиви и въпроси в електронна среда с професионален език • Подбира и използва технологии, съобразени с аудиторията и условията (включително мобилни устройства, аудиогидове)
Компетентности	• Прилага технологични решения, които подобряват туристическото преживяване, като съблюдава професионални и етични стандарти, включително изграждане на дигитална идентичност, отразяваща ролята и отговорностите на екскурзовода
Резултат от учене 11.2	Прилага професионално поведение и културна чувствителност в туристическото обслужване
Знания	• Познава професионалните качества, необходими за успешна екскурзоводска дейност • Описва личностни характеристики, допринасящи за ефективна работа с различни публики • Описва ролята на културното посредничество и удовлетвореността на туриста • Познава основни културни различия и подходи за адаптиране

Умения	● Адаптира вербалната и невербалната си комуникация според групата и културния контекст ● Използва стратегии за постигане на положителен контакт и доверие с туристите ● Използва подходящо поведение при контакт с разнородни групи ● Анализира ситуации с недовлетворени туристи и предлага решение
Компетентности	● Проявява поведение, съобразено с професионалните и етичните норми на екскурзоводската дейност
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: ● Обяснява ролята на дигиталните технологии (приложения, карти, аудиогидове) в съвременното екскурзоводство ● Описва добри практики за поддържане на онлайн присъствие и управление на онлайн репутация ● Познава основни принципи за защита на личните данни и дигитална етика в контекста на туристическата комуникация ● Разграничава туристически сегменти според културни интереси, стил на пътуване и дигитални навици ● Познава дигитални възможности за включване на местни общности и ресурси в туристическия продукт Част по практика на професията: ● Използва навигационни или интерактивни приложения по време на демонстрационно водене ● Създава дигитално или писмено представяне на маршрут с включени технологични и социални компоненти ● Формулира комуникация в онлайн среда с ясен, професионален и етичен език ● Представя дигитален маршрут, включващ участие в местни културни инициативи или социално значими дейности

	• Демонстрира адаптиране на комуникацията спрямо културния профил на туристите (език, примери, съдържание) • Използва иновативен подход за създаване на преживяване с добавена стойност за туриста и местната общност
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика
ЕРУ 12	Туризм с грижа към природата и културата
Резултат от учене 12.1	Прилага принципите на устойчив туризъм в практиката
Знания	• Познава концепцията за устойчиво развитие в туризма - екологично, социално и икономическо измерение • Разграничава ключови екопрактики - управление на отпадъци, устойчив транспорт, местно потребление • Познава добри примери от България и света за устойчив туризъм
Умения	• Прилага еконасочени решения при изпълнението на туристическата програма • Информира туристите за устойчиви екопрактики по разбираем и вдъхновяващ начин
Компетентности	• Съдейства за осъзнаване и прилагане на устойчиви практики от страна на туристите, като насърчава отговорно поведение по отношение на природното и културното наследство, в рамките на своята професионална роля и компетентност
Резултат от учене 12.2	Създава преживяване с положително въздействие върху средата и местната общност
Знания	• Познава концепцията за туризъм, насочен към възстановяване на природни и културни ресурси • Познава дейности с добавена стойност и информира туристите за тях - участие в местни събития, залесяване, културни инициативи
Умения	• Представя доброволчески или културно-ангажирани дейности в екскурзоводската беседа

	• Използва подходи като разказване на истории и игрови сценарии за въвличане на туристите • Представя местни общности и традиции с уважение и обосновано съдържание в екскурзоводската беседа
Компетентности	• Представя обекти, традиции и инициативи с положително въздействие върху местната среда и общност, като съдейства за смислено преживяване у туристите, без да поема функции извън ролята на екскурзовод
Критерии за оценяване на ЕРУ	Част по теория на професията: • Обяснява трите измерения на устойчивото развитие в туризма - екологично, социално и икономическо • Назовава и описва ключови екопрактики, приложими при екскурзоводска дейност (управление на отпадъци, устойчив транспорт, локално потребление) • Разграничава устойчив туризъм и туризъм, насочен към възстановяване на природни и културни ресурси - цели, въздействие, примери • Изброява добри примери за устойчив туризъм в България и по света • Обяснява ролята на екскурзовода за формиране на екологично и социално отговорно поведение на туристите • Познава нормативни и доброволни рамки за устойчив туризъм - зелени сертификати, екоетикети и др. Част по практика на професията: • Планира маршрут или програма, включваща минимум две устойчиви решения (избор на транспорт, посещение на обекти с устойчив етикет, ангажиране на местни общности) • Представя кратко описание на елемент от маршрута с акцент върху устойчивото използване на природни, културни и социални ресурси • Демонстрира умения за комуникация с туристи по теми за устойчиво поведение - примери, вдъхновяващи послания

	• Включва интерактивен елемент (история, игра, културно участие), който свързва посетителите с местната среда • Обосновава избор на дейности с положително въздействие върху природата, културата или местната икономика • Спазва професионалната етика при представяне на устойчиви инициативи - яснота, достоверност, уважение към местни традиции
Средства за оценяване	Част по теория на професията: • Писмен изпит Част по практика на професията: • Изпълнение на практическа задача по индивидуално задание по практика

4. Съвкупност от единици резултати от учене, които формират придобиването на квалификация по част от професията "Екскурзовод"

Степен на професионална квалификация	Ниво по ЕКР/НКР	ЕРУ № ... от списъка по т. 3.1. (мин. 3 броя ЕРУ, поне 1 ЕРУ е от специфичната ПП)
III	4	ЕРУ 6, ЕРУ 9, ЕРУ 10 ЕРУ 4, ЕРУ 5, ЕРУ 8 ЕРУ 1, ЕРУ 11, ЕРУ 12 ЕРУ 2, ЕРУ 4, ЕРУ 8 ЕРУ 3, ЕРУ 6, ЕРУ 10 ЕРУ 1, ЕРУ 7, ЕРУ 11 ЕРУ 2, ЕРУ 5, ЕРУ 12 ЕРУ 3, ЕРУ 4, ЕРУ 12 ЕРУ 4, ЕРУ 8, ЕРУ 10 ЕРУ 2, ЕРУ 6, ЕРУ 11 ЕРУ 3, ЕРУ 8, ЕРУ 12 ЕРУ 7, ЕРУ 9, ЕРУ 11

5. Изисквания към материалната база

5.1. Изисквания към кабинетите за обучение по теория на професията - характеристики, обзавеждане, оборудване, софтуер

Обучението по теория на професията се провежда в учебен кабинет. Кабинетът е оборудван с учебни маси и столове за обучаемите, учебно бюро и стол за преподавателя, компютър или лаптоп с достъп до интернет, учебна дъска или интерактивна дъска, мултимедиен проектор или голям екран за визуализиране на учебно съдържание. Учебните пособия включват туристически карти на България, Европа и света, атласи, пътеводители на туристически обекти, каталози на туристически агенции, примерни програми за екскурзии и туристически маршрути, достъп до онлайн платформи за туристическа информация.

5.2. Учебна база за практика

Обучението по практика на професията се провежда в специално обособена учебна база. Работните места са обзаведени с ергономични маси и столове, компютри или лаптопи за всеки обучаем или минимум по един на двама обучаеми, като всеки компютър е свързан с интернет. Оборудването включва офис софтуер за работа с документи и таблици, специализиран софтуер за планиране на маршрути и организация на туристическо обслужване, софтуер за онлайн резервации и дигитална комуникация. Учебната база разполага с примерни туристически документи, като резервационни форми, ваучери, билети и образци на туристически програми. Осигурени са карти, атласи, брошури и рекламни материали за работа по практическите задания. Провеждат се симулационни задачи за организиране и водене на туристически групи, ролеви игри за обслужване на туристи, ориентиране на терен с помощта на карти и дигитални навигационни средства. Използва се презентационна техника за представяне на разработените маршрути и беседи.

Обучението по практика на професията се извършва в реална работна среда и в превозни средства (автобус, кораб и други), в туристически обекти (музеи, паметници, исторически местности и други), както и в заведения за хранене и развлечения, където обучаваните изпълняват конкретни практически задачи под наблюдение на преподавателя.

6. Изисквания към обучаващите

Право да преподават по теория и практика на професията имат лица с висше образование и образователно-квалификационна степен "магистър" или "бакалавър" по специалности от професионално направление "Туризм" от областта на висше образование "Социални, стопански и правни науки" и "История и археология" от областта на висше образование "Хуманитарни науки" съгласно Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления, приет с Постановление № 125 от 2002 г. на Министерския съвет (ДВ, бр. 64 от 2002 г.), съответстващи на професията.

Учителска длъжност по учебен предмет или модул от професионалната подготовка може да се заема и от лица със завършено висше образование по съответната специалност и без професионална квалификация "учител".

По учебен предмет или модул от професионалната подготовка, за който няма съответно професионално направление в Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления, могат да преподават лица без висше образование и без придобита професионална квалификация "учител", ако са придобили съответната професионална квалификация при условията и по реда на Закона за професионалното образование и обучение.

Препоръчително е на всеки три години обучаващите да преминават курс за актуализиране на професионалните си знания, умения и компетентности.

